

Svend Poulsens levnedsløb

Udarbejdet af I. G. Becker-Larsen for Svend Gønge-Komitéen

- 1610** Antagelig født som husmandssøn i Skeinge ved Skeingesøen i Verum Sogn i Vester Gønge Herred.
- 1625-29** Krigstjeneste i Tyskland.
Krigstjeneste i Holland som Gefreiter under velbårne Holger Rosenkrandtz Formentlig "Drabant og Kgl. Tjener" hos Chr. 4., måske i kongens personlige livvagts af Gønger.
- 1641** I tre måneder formentlig Gefreiter ved Major Dunbars kompagni i Halmstad i Halland.
- 1643-45** Korporal ved Kaptajn Hans Petersens kompagni sammesteds.
Sergent ved et kompagni i Gønge Herred, derefter Fændrik ved et dragon-kompagni.
- 1645** Ved freden i Brømsebro blev Øsel, Gotland, Härjedal og Jämtland afstået for altid, og da Halland blev afstået til Sverige for 30 år, var SP i realiteten Svensk undersåt i samme tidsrum. SP var nemlig blevet gift og havde fået hus i Halland med enken efter en Løjtnant Lauritz Christensen, som havde ekcenseret bønderkarlene i Laholm Len. Formentlig havde han også arvet hans bestilling. Stedsønnen hed Niels Lauritzen. SP nævnes som "borger udi Laholm og bosiddende i Knærød".
- 1657** SP har tilbudt at hverve et kompagni dragoner, og en måned inden den Danske krigserklæring 1. Juni 1657 tager den Danske kommandant i Helsingborg imod tilbudet.
10. Juni var kompagniet allerede oppe på 50 dragoner, 9 befalingsmænd og hans stedsøn som mønsterskriver og fik på denne dag overrakt fanen og svor faneeden i Helsingborg. Kompagniet fik kvarter i Engelholm. SP opererer på Hallandsåsen, der med sine store bøgeskove, slugter og kløfter er velegnet til partisanekrig. Mange træfninger med Svensken, der kender ham udmærket som "den bortrømte, menederske borger og hallandske rebel, den snaphanen Sven Pålzen". – Og det havde de jo ret i.
28. December får SP Kgl. Bestalling som Dragoner Kaptajn.
- 1658** 26. Februar underskrives Roskildefreden. 1. Carl Gustav Krig slutter. Skåne, Halland, Blekinge, Bornholm, Hven, Bohus Len og Trondhjems Len afstås til Sverige, og SP går med sit kompagni over isen til Nordsjælland.
3. Marts opløses dragonkompagniet, der i krigen har haft tab på 45 mand. Da kompagniet var på sit højeste, bestod det af; Fændrik Oluf Pedersen, Våbenmester Karl Ennertsen, Sergent Peder Mikkelsen, Gefreiterkorporal Knud Andersen, Mønsterskriver Niels Lavridsen, fem korporaler, ti gefreitere, Tømmerslager Anders Bendtsen, 100 dragoner. Alle overlevende er utvivlsomt fulgt med til Sjælland. SP forsikres om kongelig nåde; der er ikke penge til andet lige nu.
10. Juli søger Fr. 3. at give ham fiskeriet i Esrom Sø, men det var allerede bortlovat til en anden.
SP har også evakueret kone og børn til Sjælland. I henhold til Københavns mandtalslister for 1658 har Captejn Svend Povlsen logeret hos Skredder Jens Jensen i Pilestræde.
7. August udbryder 2. Carl Gustav Krig, da Carl Gustav med sin hær går i land i Korsør og går mod København, som han indeslutter.
SP samler sit gamle kompagni, og 27. August bliver de krigsvante folk fordelt til tre

andre enheder for at forstærke disse. Det står ingen steder, men forinden har SP helt sikkert til den kommende ekspedition udvalgt 15 – 20 af sine bedste folk til at danne kernen i den nye styrke, han skal opstille ude i Sjælland.

22. August får SP et kongebrev til Sjællands almue for at rejse den til kamp mod Svensken. Samme dag udsteder kongen et beskærmelsesbrev til SP med løfte om at forsørge hans hustru og børn, "dicris Liiffs Tiid", hvis han "schulle bliffue shut og omkommet". Familien efterlades formentlig i København.

Kongebrevet siger intet om, hvor på Sjælland SP skulle rejse almuen, han havde altså helt frie hænder. Det ville være logisk at begynde i Nordsjælland, som SP og hans folk kendte gennem det sidste halve år siden freden, og i flg. Svenske beretninger førte han da også partisaner der i krigens første dage, men det Svenske militære tryk var stort i Nordsjælland, så Kronborg faldt allerede 6. September. I Sydsjælland så det derimod anderledes ud. Der var ikke større Svenske styrker Syd for Køge, og Langeland, Lolland, Falster og Møn var endnu på Danske hænder, så SP kunne få støtte derfra, hvad han også fik.

Strategien bag at lade SP rejse Sjællands almue var, at tvinge Svensken til at tage tropper fra belejringen af København for at nedkæmpe SP's partisaner, hvorved det militære tryk på byen ville blive mindre, og det ville så vare længere, før stormen kunne iværksættes, og Danskerne arbejdede af alle kræfter på at udbedre de forsømte forsvarsværker.

22. August Kongebrevet om at rejse Sjællands almue.

24. August SP's (beregnete) afgang fra København.

22. September indberetter Christoffer Lindenow, Lensmanden på Nykøbing Slot, til Danske Kancelli om angrebet på Vordingborg Slot.

22. Oktober skriver Fr. 3. til lensmanden om at skaffe SP, hvad han behøver af krudt og monition samt to små kanoner, hvis det kan lade sig gøre, men på det tidspunkt var SP på Nyord og var velforsynet fra fjenden med alt. 22. August, Kongebrevets dato, lyder mere sandsynlig som også dette brevets dato.

5. November indberetter den Svenske kommandant i Køge, Oberstløjtnant J. Stahl, at Kaptajn SP er på Nyord med 20, måske 70 snaphaner. En Svensk Oberstløjtnant Buchwaldt i Vordingborg skriver, at hans oldefar forgæves havde forsøgt at komme både til Nyord og Møn.

1659 Januar 1659. Indberetning fra Svenske Kommissarius Gutheim, at "Snaphaneføreren SP, hvis folk der går og passer vagterne på Møn og tærsker for bønderne, er nok på vej til København."

11. Februar. Stormen på København, hvor SP menes at være i København. (Men ville han ikke have været mere værd i partisaner i Nordsjælland i de første fem måneder af 1659 fremfor at lade ham tage vagter på voldene?)

16. Marts. Kongebrev om at SP skal "tracteris lige med andre reformerede capteiner til fods", hans aflønning i naturalier og penge.

15. Juli. Ordre til proviantskriveren om at udbetale 18 rigsdaler i forplejning til SP, som skal følge Feltmarskal Hans Schack til Holstein og Fyn.

14. November var slaget ved Nyborg hvor SP formentlig deltog.

21. December foretog et parti Danske ryttere et togt til Gisselfeld, hvor man erobrede en del heste, men der vides ikke, om SP var med.

1660 (Opererede SP efter slaget ved Nyborg og frem til fredsslutningen 26. Maj i Nordsjælland, hvor han vel ville gøre mest nytte, eller var han stadig med Schack?)

26. Maj slutter 2. Carl Gustav Krig. En af SP's bedste folk, Laurits Hemmingsen, henrettes samme dag ved Faxe og stejles.

17. August skriver Rigsmarskal Johan Kørbitz til kongen, om ligene, der ligger overalt, må begraves i kristen jord.

8. November bor SP i Hestemøllestræde i København hos Povl Jensen.

23. November. Efter indstilling til kongen fra sognepræsten i Vordingborg, Kristen Nielsen Spend, følger kongebrev til lensmanden på Vordingborg, Ulrik Frederik Gyldenløve, om at lade nedtage af stejlerne tre formodede snaphaner henrettet af Svenskerne.

1661 1. Januar skriver SP til kongen og beder om, at Lauritz Hemmingsen nedtages af stejlen og begravnes i kristen jord, og 4. Marts giver kongen lensmanden på Tryggevælde, Jørgen Reedz, ordre herom.

Til foreløbig afgørelse af det økonomiske mellemværende med kronen, lønninger udlæg, etc., får SP Lundbygaard kvit og frit på livstid, men den var øde, stærkt forfalden og uden besætning og redskaber. "Jordene vare meget af stene og grus bemængde og falder vidtløflige, men meget ringe frugtbare, som haver været beboerne til ruin," kort sagt en møggaard. Senere ejere fulgte da også hurtigt efter hinanden. SP brugte alle sine penge på at sætte gården i stand, men han var ikke landmand og meget væk fra gården, i København eller på rejse i kongens ærinde i Skaane og Halland. Lundbygaard var en gammel adelsgaard, en væbnergaard og nævnes i 1423. Den havde endnu tvende parker med den gamle borgvold imellem og lå, hvor nu ligger teglværket ligger i Gl. Lundby.

1664 11. Oktober vidner SP til fordel for sin gamle kampfælle, Anders Bødker.

1666 30. Januar skriver SP til Fr. 3., at han ikke kan klare sig på Lundbygaard.

14. Februar søger SP sin gamle chef fra Nyborg, Feltherren Hans Schack om, at han må blive vagtmester over bønderne ved strandvagten i Tryggevælde og Vordingborg Len, men det bliver han ikke.

19. April befaler Fr. 3. Kammerkollegiet, at give SP endelig afregning og skøde på Lundbygaard.

10. Maj er SP's forhandlinger med Kammerkollegiet afsluttede. Hans krav bliver nedbragt fra 1.623 til 1.303 rigsdaler. Kollegiet går sagen igennem med tættekam og stryger alle krav, der ikke er meget nøje dokumenterede, hvad der kan have været svært under krigen.

12. Maj får SP skøde på Lundbygaard og en gård i Snesere for 1.303 rigsdaler; Kronen har genkøbsret til samme pris. SP får intet forærende, som det ofte fremstilles, men man bør erindre, at landet var totalt forarmet efter de to krige.

16. August skriver den Svenske resident (gesandt) i København, Gustav Lilliecrona, om SP's hemmelige rejser til Skaane og Blekinge i kongens ærinde: "SP, den navnkundige kaptajn for snaphanerne i sidste krig, rejser ofte derover i bondedragt, hvortil han skal være helt adroit".

1669 8. Marts blev gården i Snesere allerede solgt. Samme år solgte SP Lundbygaard til datteren Gertrud i et forsøg på at klare skærene.

1672 I dette år måtte også Gertrud opgive Lundbygaard, og de flytter til et hus på Lundby Gade. SP vogter Gertruds gæs, men de flyver fra ham ind i Byvängen, så han må betale en rigsmark til oldermanden.

16. december bliver SP på Hammer Herreds Ting plaget med en gammel fordring fra Helsingborg fra dragontiden i 1. krig, på 75 rigsdaler for "kramvarer", men frikendes.

1673 27. Marts. I Sjællands Stift efterlyser kongen, nu Chr. 5., gamle krigere med henblik på evt. forfremmelse. Amtsstueskriver Francke Meinertsen i Vordingborg var en hoven skrankepave, der indberettede, at han har søgt på Herredstingene, men ingen fundet uden en "medaldrende person ved navn Svend Poulsen, som sig oppeholder udi Lundby i Hammer Herred, og som foregiver at have tjent her udi i riget i forrige krigstider for kaptajn over et kompagni dragoner. Og erbyder han sig fremdeles i Hans Majestets tjeneste, når det fornøden gøres".

- Det var dog kun 13 år efter krigen.

5. April tog SP selv til København og afleverede et bønsskrift til Krigskollegiet.

26. April blev der "af sær kongelig nåde tilstået Kaptajn Sven Povlsen Gyngge af den kongelige kasse en årlig pension på 30 rigsdaler". – Det er den eneste gang, SP kaldes "Gyngge", men Gøngge var en fællesbetegnelse for alle, der kom fra Danmark Øst for Øresund, som vi i dag kalder alle fra Jylland for Jyder, før vi interesserer os for, om de kommer fra Vendsyssel eller Sønderjylland. 2/2-79 hører vi således om Lars Jyde.

I sommeren 73 fik SP gennem Hans Schack udvirket, at hans svigersøn, Hans Svendsen, gift med datteren Maren, får lov at blive boende på Prins Jørgens gård i Lundby, selvom han var barnefødt på et andet gods. Hans havde tjent under SP som dragon og snaphane.

I sommeren 73 bedrer SP's økonomi sig, og han har nu små udestående fordringer på 1-3 rigsdaler, som han må stævne debitorerne for at få inddrevet, og Hammer Herreds Ting giver ham medhold.

13. Oktober dømmes SP ved Herredstinget til at betale gammel gæld fra 27 Marts 1658 i København på 41 rigsdaler + renter. Det var kort efter han var kommet til Sjælland med sine dragoner, samt kone og børn.

1675 20. Maj skriver SP til Chr. 5. og tilbyder på en måned at hverve et kompagni dragoner, nu det ser ud til en ny krig med Sverige. Da Kongelig Majestæt tøver, skriver SP igen.

4. September anbefaler Jørgen Bielke til Krigskollegiet, at der oprettes en kystvagt. Han foreslår SP til inspektion med vagt og havn, et alarmbål, på Stevns Klint.

11. September bliver SP ansat som kaptajn ved kystvagten på Stevns Klint, hvor han virker til den følgende sommer.

12. September erklærer Chr. 5. Sverige (Skånske) krig.

18. September kvitterer SP for en måneds besoldning. 10 rigsdaler + 20 rigsdaler af sin årlige pension på 30 rigsdaler.

1676 13. Juli udnævnes SP til Major til Fods og bliver sat til at hverve folk til hæren. Mandskabet strømmer til den gamle Majors fane, og allerede tre uger efter har SP hvervet et kompagni (100-120 mand).

2. August udleveres til SP's Løjtnant Povl Smidt 12 skålpund (á ca. 500 gram) jagtkrudt og 24 pund pistolkugler.

1. November skriver en højtstående dansk officer i Landscrone, at "Major Svend er rejst til København i dag".

29. November ligger SP syg i København, hvor han kvitterer for sin pension.

20. December er SP's Løjtnant Povl Smidt blevet krigsfange hos Svensken.

1677 I 77 giver SP møde på Baarse Herredsting for at vidne i en gammel sag angående vornedskabet for den tidligere gård i Snesere.

1679 2. Februar. Kyndemissedag, fæstede SP i bylaugets gildehus, og der blev holdt et stort gilde hos svigersønnen, Hans Svendsen i Lundby, hvor alle bymændene drak den tønne øl, SP havde givet i fæste. På hjemvejen fra gildet blev en af bymændene, Lars Jyde, helt uvane og lavede optøjer i Lars Skrædders gård, hvor han blandt andet slog vinduerne ud og råbte på mjød. På tinget, hvortil han blev stævnet, kunne han kun huske, at han havde været "gennemdrukken" til Majorens indgangsgilde.

1691 18. Maj nævnes SP i Hammer Herreds tingbog som "Salig Svend Povlsen".

- SP er altså død mellem 2. Februar 1679 og 18. Maj 1691, og er formentlig begravet på Lundby Kirkegård.